

- практичні уміння використання теоретичних знань в прагматичних комунікативних цілях;
- здатність до самокритики й адекватного реагування на конструктивну критику;
- гнучкість у сприйнятті різних комунікативних моделей і стилів;
- креативність та адаптивність у виборі засобів комунікації;
- наполегливість у досягненні життєвих цілей;
- прагнення до особистісно-професійного самовираження засобами комунікації.

Список використаних джерел

1. Дербеньова А. Г. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів / А. Г. Дербеньова, А. В. Кунцевська. – Харків: видавнича група «Основа», 2009. – 191 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
3. Изучение профессиональной компетентности педагогов: Методические рекомендации. – Калуга, 1994. – 39 с.
4. Семиченко В. А. Психология общения / В. А. Семиченко. – К.: Магистр-S, 1998. – 152 с.
5. Слостенин В. А. Педагогика: Учеб. пособие / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, И. А. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 2000. – 512 с.

УДК 373.21.041

ВАРГА І. В.
ПОПОВИЧ О. М.
Мукачівський державний університет, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний процес демократизації суспільства пов'язаний зі зміною позиції особистості в соціальній, виробничій та інших сферах. У зв'язку з цим змінюється освітня стратегія, яка спрямована на розширення можливостей становлення розвитку особистості, створення умов для її самореалізації. Нині особливої актуальності набуває проблема розвитку вихованця як індивідуальності, суб'єкта діяльності. Орієнтація на самостійність, вміння орієнтуватись у конкретних життєвих обставинах є методологічною настановою сучасного виховання й навчання.

Проблема виховання самостійності була предметом дослідження педагогів та психологів: Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Запорожця, Н. Минчинської, А. Петровського, С. Рубінштейна, у педагогічних працях яких не лише розкрито сутність, а й взаємозв'язок самостійності та активності, що формуються і проявляються в діяльності, а також з урахуванням впливу мотиваційного компоненту на характер діяльності дітей.

У Базовому компоненті дошкільної освіти – основному нормативному документі – поняття «самостійність» кваліфікується як особистісне утворення, що

визначає здатність дошкільника діяти незалежно від керівництва й допомоги дорослого, звертатись до неї у випадку об'єктивної необхідності, ефективно використовувати самостійність у подальшій діяльності, виявляти ініціативу, приймати власні рішення, бути здатним до самоорганізації [1]. З огляду на це зростає значущість дослідження проблеми самостійності у дітей дошкільного віку як основи їхньої активної життєвої позиції в майбутньому.

Самостійність можна визначити як: складне та багатогранне поняття; якість особистості, тісно пов'язаної з її розвитком у цілому; здатність дитини вирішувати пізнавальні проблеми; умову активізації навчально-пізнавальної діяльності; складову продуктивних мисленнєвих процесів, пов'язаних з постановкою нових проблем і пошуків їх вирішення; чинник забезпечення взаємозв'язку навчання та самонавчання.

Самостійність дошкільника – це завжди продукт його власної ініціативи. Вона не дається від народження, вона формується й досягає певного рівня розвитку в результаті залучення малюка до організованої дорослим діяльності. Провідна роль у розвитку самостійності належить вихованню та навчанню, тобто керівництву з боку дорослого.

Спостерігаючи за поведінкою та діяльністю дошкільників, можна узагальнити, що важливим періодом у формуванні самостійності є ранній вік (2-3 роки). Саме тут окремі прояви поведінки характеризуються широкою гамою проявів – від демонстраційної незалежності до спокійного підпорядкування. Вчасне закладання базису самостійності як особистісної якості забезпечує появу вже на п'ятому році життя достатньої міри незалежності в діях дітей, які практично завжди відхиляють допомогу дорослого, вносять у діяльність ініціативу [2].

Велику роль у розвитку самостійності належить різним видам діяльності, тому систематичне включення дитини в різноманітну діяльність веде до постійного зростання найрізноманітніших знань, умінь і навичок. Їх зростання, в свою чергу, створює умови для подальшого розвитку інтелектуальної, волевої та емоційної сфери особистості на різних етапах формування: від елементарного прояву активності малюка до зрілої самостійності дорослої людини [3]. У діяльності самостійність виступає особливим моментом її становлення і критерієм, що засвідчує ступінь освоєння діяльності суб'єктом.

Дошкільника можна назвати самостійним, якщо його поведінка характеризується комплексом усіх основних показників – незалежністю, ініціативністю, цілеспрямованістю й оптимізмом. Несформованість хоча б одного з них робить неправомірною високу оцінку, бо кожне з названих умінь є необхідною умовою розвитку самостійності малюка, адже взяте окремо не може гарантувати необхідний рівень активності особистості. Так, оптимістично налаштована та незалежна дитина не обов'язково здатна виявляти в діяльності цілеспрямованість та творчість, а ініціативна – незалежність від думки інших.

Для того, щоб дитина дошкільного віку була самостійною, вихователь повинен розвивати її інтелект, волю та емоції. Це необхідно здійснювати день за днем, у різних життєвих ситуаціях. Зазначимо, що характер самостійності, рівні її прояву бувають різними, адже вони залежать не тільки від характерних для дитини якостей,

її індивідуальних особливостей, а й від зовнішніх умов, які створюються і забезпечуються вихователями.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що самостійність є динамічною характеристикою особистості, яка постійно розвивається і починається досить рано. Метою самостійної діяльності є розвиток розумових здібностей дитини. Важливу роль у цьому відіграє навчання дітей навичкам такої роботи. Такі міркування є педагогічною основою, на яку слід спиратися і при вирішенні питань самостійної роботи з конкретних видів самостійної діяльності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – Київ: Дошкільне виховання, 1999. – 56 с.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська – К.: «Академвидав», 2006. – 456 с.

УДК 65.378

ВАСЬКО А. Ю.
КУРИЛО О. Й.
Мукачівський державний університет, Україна

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ЗАСІБ У ВИРАЗНЕННЯ МОВЛЕННЯ

Особливої уваги на сучасному етапі потребує розробка нових технологій вивчення мови, адже правильне, багате мовлення є одним з показників загальної освіти та рівня культури громадян України. Рідна мова є формою вияву національної та особистісної самосвідомості, засобом самопізнання, самовираження і саморозвитку людини.

Робота над збагаченням словникового запасу учнів початкових класів має велике загальноосвітнє і практичне значення. Вивчення лексики розширює знання учнів про мову, ознайомлює з одиницею мови – словом, є головним джерелом збагачення словника учнів; розвиває увагу молодших школярів до значення й уживання лексем у власному мовленні, виховує потребу в доборі необхідного слова для точного висловлювання думки, розвиває чуття мови.

Розширенню й активізації словника учнів, розвитку їхнього мислення та мовлення сприяє робота над багатозначними словами. Ознайомлення молодших школярів із полісемією передбачає усвідомлення учнями того, що слово має два або більше лексичних значень; точність уживання багатозначних лексем у мовленні. З метою формування вміння користуватися полісемічними лексемами в мовленні дітей учитель передбачає виконання ними вправ творчого характеру [1, с.34].

Усвідомлення природи багатозначних слів готує учнів до засвоєння явища *омонімії*. Робота над вивченням омонімів має на меті: усвідомлення школярами того, що в мові існують однакові за звучанням і написанням, але зовсім різні за значенням лексеми; точне вживання слів-омонімів у мовленні. Важливо, щоб діти зрозуміли, що

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>